

ჩინეთ-იაპონიის ორმხრივი ურთიერთობების პოლიტიკური ასპექტები

დავით მორგოშია

ევროპული და საერთაშორისო პოლიტიკის მაგისტრი
მილანის კათოლიკური უნივერსიტეტი (UNICATT)

რეზიუმე

სტატიის „ჩინეთ-იაპონიის ორმხრივი ურთიერთობების პოლიტიკური ასპექტების“ მიზანია მკითხველს მკაფიოდ დაანახოს ორ ქვეყანას შორის პოლიტიკური ურთიერთობების ისტორიული კავშირები, კერძოდ კი, XIX საუკუნის მიწურულიდან დღემდე განვითარებული დაძაბული მოვლენები და ტრაგედიები, რომლებმაც ასახვა ჰპოვეს პეკინსა და ტოკიოს დღევანდელ დიპლომატიურ ურთიერთობებზე, როგორც პოლიტიკურ ასევე სახალხო დონეზე.

იაპონია-ჩინეთის ორი ომი და ნანკინის ტრაგედია ცნობილი როგორც მასობრივი ჟლეტა, ისტორიული მოვლენები, რომლებმაც მძიმედ იმოქმედა ჩინელი ხალხის ცნობიერებაზე, ჩამოუყალიბა უარყოფითი და ცივი დამოკიდებულება იაპონელი ხალხის მიმართ. დღემდე ტოკიოს მხრიდან „არ მოხდილი“ ოფიციალური ბოდიში ჩადენილი ისტორიული დანაშაულის გამო, რჩება პეკინის უკმაყოფილების მიზეზი. პარადოქსულად, ჰარმონიული მზარდი ეკონომიკური ურთიერთობები დიდ მიღწევად და დაძაბული ურთიერთობების განმუხტვის წერტილად აღიქმება, აზიის ორ გიგანტურ ეკონომიკის მქონე ქვეყნებს შორის.

აუცილებელია ხაზი გაესვას ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკასა და ამომავალი მზის ქვეყანას შორის არსებულ გეოპოლიტიკურ პერიპეტეიებსა და სადავო ტერიტორიების პრობლემატიკას. იაპონია, რომელიც აშშ-ს უპირობო მოკავშირეა, განიხილება როგორც ჩინეთის საპირწონე სამხედრო ძალად რეგიონში ვაშინგტონის მხრიდან. არაერთი მცდელობა დიპლომატიური ურთიერთობების დათბობისა, დღემდე უშედეგოდ რჩება სანატრელი ჭეშმარიტი მეგობრული ხალხთაშორის ურთიერთობების მისაღწევად.

და ბოლოს, მიუხედავად ყველა გამოწვევისა ორი ქვეყნის გონიერი და პრაგმატული პოლიტიკა, ორინტირებული რეგიონისა და მსოფლიო წესრიგის სტაბილურობასა და მდგრადობაზე იმსახურებს მაღალ შეფასებას საერთაშორისო საზოგადოებისგან.

საკვანძო სიტყვები: დიპლომატიური ურთიერთობები, ისტორია, ომი, პოლიტიკა, ეკონომიკა, ტრაგედია, გეოპოლიტიკა, სადავო ტერიტორიები.

SUMMARY

The article “Political Aspects of China-Japanese Bilateral Relations” aims to clearly show the reader the historical ties between the two countries, in particular the tense situations and tragedies taken place since

the end of the late 19th century, which reflected on the current diplomatic relations between Beijing and Tokyo both at the political and public levels.

The Japan-China two wars and the Nanjing Tragedy, known as the Massacre, the historical facts that have severely affected the consciousness of the Chinese people, lead to their negative and cold attitude towards the Japanese people. Beijing is still dissatisfied with the official apology “not done” by Tokyo for the historic crime. Paradoxically, harmoniously growing economic relations are seen as a major achievement and a point of defusing for tense relations between the two Asian giant economies.

It is necessary to emphasize the geopolitical peripeteia and the problems of the disputed territories between the People's Republic of China and the Land of the Rising Sun. Japan, an unconditional ally of the United States, is seen as the China's counterweight military power in the region by Washington. Numerous attempts to warm up diplomatic relations remain unsuccessful to achieve genuinely friendly inter-people relations.

Finally, despite all the challenges, the wise and pragmatic policies of the two countries, oriented to the stability and sustainability of the region and the world order, deserve high appraisal from the international community.

Keywords: Diplomatic Relations, History, War, Politics, Economics, Tragedy, Geopolitics, Disputed territories.

* * * *

ჩინეთსა და იაპონიას შორის ისტორიული, მრავალსაუკუნოვანი ურთიერთობები არსებობს. მე-19 და მე-20 საუკუნეებში იაპონიის აგრესიულმა ექსპანსიონისტურმა პოლიტიკამ, ორი ქვეყანა არაერთხელ მიიყვანა სამხედრო დაპირისპირებამდე. უკანასკნელი ორი იაპონია-ჩინეთის ომიდან, **პირველი 1894-1895** წელს ჩინეთის იმპერიის მძიმე მარცხით დასრულდა. 1895 წლის 17 აპრილის შიმონესეის საზავო ხელშეკრულების მიხედვით, ჩინეთი ცნობდა კორეის დამოუკიდებლობას (სინამდვილეში კორეის კოლონიის იაპონიის ხელში გადასვლას), უთმობდა იაპონიას ლიაოუნის ნახევარკუნძულს თავისი ბაზებით, კუნძულ ტაივანს და პენჭულედაოს კუნძულებს. გარდა ამისა, იაპონიამ მოიპოვა ყველა ის პრივილეგია ჩინეთზე, რომლითაც სარგებლობდნენ დასავლეთის დიდი კაპიტალისტური

სახელმწიფოები. ჩინეთ-იაპონიის ომის შედეგებმა ერთხელ კიდევ გამოავლინა ჩინეთის ჩამორჩენა და უმწიფრობა, რადგან მან წინააღმდეგობა ვერ გაუწია მასთან შედარებით პატარა მეზობლის აგრესიას.

მეორე იაპონია-ჩინეთის ომი დაიწყო 1937 წლის 7 ივლისს და გაგრძელდა 1945 წლის 9 სექტემბრამდე. მიუხედავად იმისა, რომ პერიოდული საბრძოლო მოქმედებები ჩინეთის რესპუბლიკასა და იაპონიის იმპერიას შორის 1931 წლიდან მიმდინარეობდა, ფართომასშტაბიანი ომი 1937 წელს დაიწყო და 1945 წელს იაპონიის კაპიტულაციით დასრულდა. 37 წლამდე ორი მხარე საბრძოლო მოქმედებებს მოიხსენებდა როგორც „ინციდენტებს“ და ერიდებოდა სრულმასშტაბიანი ომის დაწყებას. ბოლო „ინციდენტი“ გახდა 1937 წელს 7 ივლისს იაპონიის მიერ მარკო პოლოს ხიდის ტყვეებით დაშენა, რის შემდეგაც ომი ოფიციალურად დაიწყო, საბრძოლო მოქმედებები მხოლოდ ჩინეთის ტერიტორიაზე მიმდინარეობდა. იაპონიის ექსპანსიურ სამხედრო პოლიტიკას მოჰყვა უმძიმესი არაერთი სამხედრო დანაშაულის ჩადენაც. ერთ-ერთი ყველაზე საზარელი იყო „ნანკინის მასობრივი ჟლეტა“ (Nanking Massacre), რომლის დროსაც იაპონელებმა ჯარისკაცებმა 300 000-მდე მშვიდობიანი მოქალაქე და განიარაღებული ჯარისკაცი აწამეს სხვადასხვა ფორმით და მოკლეს. 1945 წლამდე ჩადენილი იაპონელი სამხედროების დანაშაულის ფაქტები იყო გასაიდუმლოებული ან განადგურებული, რამაც შემდგომში ექსპერტებს ხელი შეუშალა დაზარალებულთა სრული სიის აღდგენაში. 1946 წლის ტოკიოს „შორეული აღმოსავლეთის სამხედრო ტრიბუნალის“ დადგენილებით (The International Military Tribunal for the Far East) ორასი ათასი (200 000) ჩინელი იქნა მოკლული. ხოლო, ჩინური მხარის მტკიცებით 1947 წლის ნანკინის ომის სამხედრო დანაშაულის შესახებ ტრიბუნალის (The Nanjing War Crimes Tribunal) მიხედვით, იაპონიის იმპერიის აგრესიას სამასი ათასზე (300 000) მეტი ჩინელი ემსხვერპლა. მსხვერპლთა ზუსტი რიცხვი და ჩადენილი დანაშაულის ოფიციალური ბოდიშის არ/ვერ მოხდა იაპონიის მხრიდან დღემდე დავის საგანია და ერთ-ერთი ძირითადი შემაფერხებელი ორ ქვეყანას შორის ნორმალიზებული ურთიერთობების ჩამოსაყალიბებლად.

1950 წლის შემდეგ, იაპონიის მაღალი თანამდებობების პირებმა არაერთხელ ღიად გამოხატეს თავიანთი *ღრმა მწუხარება* იაპონიის მიერ ჩადენილი სამხედრო დანაშაულის გამო. ასევე, იაპონიის საგარეო საქმეთა სამინისტრო, თავის მხრივ, ადასტურებს და აღიარებს ფაქტს მეორე მსოფლიო ომის დროს იაპონიის მიერ ჩადენილი „*უზარმაზარი ზიანის და ტანჯვის*“ მიყენების გამო, განსაკუთრებით ნანკინში მომხდარი ფაქტის გამო. თუმცა, ოფიციალური ბოდიში ჯერ არ მოუხდიათ, მეტიც ზოგიერთი იაპონელი პოლიტიკური ლიდერი, მაგალითად ლიბერალ-დემოკრატიული პარტიის მმართველობის პერიოდში პრემიერ მინისტრი ჯუნიჩირო კოიზუმი

(2001-2006) და ყოფილი პრემიერ მინისტრი შინძო აბე პატივს ხშირად მიაგებდნენ ომის მსხვერპლთა იასუკუნის მემორიალურ სალოცავს, რომელიც დიდ უკმაყოფილებას იწვევს ჩინეთისა და კორეის რესპუბლიკის ხელისუფლებების მხრიდან, რადგან ისინი იასუკუნის მემორიალურ სალოცავს იაპონიის მილიტარიზმის სიმბოლოდ მიიჩნევენ. ამომავალი მზის ქვეყნის ლიდერები სალოცავში ომის შედეგად დაღუპულ ორმილიონ-ნახევარ იაპონელს მიაგებენ პატივს. თუმცა, დაღუპულთა შორის მეორე მსოფლიო ომის სამხედრო დამნაშავეებიც არიან.

1971 წელს ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის ინიციატივით ჩინეთ-იაპონიის დიპლომატიური ურთიერთობების დამყარების შესახებ პეკინმა იაპონურ მხარეს **სამი** უმთავრესი პირობა წაუყენა:

- ჩინეთის ერთადერთი ლეგიტიმური წარმომადგენელი არის ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის კომუნისტური მთავრობა

- ტაივანი არის ჩინეთის განუყოფელი ნაწილი
- სამშვიდობო ზავი დადებული იაპონიასა და ჩანკაიშის მთავრობას შორის არის არალეგალური, ძალდაკარგული და უნდა გაუქმებულიყო

1972 წლის 29 სექტემბერს ჩინეთს ეწვია იაპონიის პრემიერ მინისტრი კაკუე ტანაკა. ვიზიტისას, ორი ქვეყნის მთავრობის წარმომადგენლებმა ხელი მოაწერეს ერთობლივ დოკუმენტს (Joint Communique of the Government of Japan and the Government of the People's Republic of China), რომელიც ითვალისწინებდა ორმხრივი დიპლომატიური ურთიერთობების დამყარებას და ნორმალიზებას. თავის მხრივ, პოტსდამის 1945 წლის შეთანხმების მეორე მუხლის თანახმად იაპონია მეორე მსოფლიო ომის დროს მიტაცებულ ჩინურ მიწებს დააბრუნებდა. 1972 წლის ჩინეთ-იაპონიის ერთიანი კომუნიკეს მიხედვით, იაპონია ტაივანთან ინარჩუნებს ურთიერთობებს არა სამთავრობო დონეზე (non-governmental level). თუმცა, იაპონია ტაივანს აღიქვამს, როგორც საკვანძო პარტნიორს და მნიშვნელოვან მეგობარს (an important friend), რომელთანაც იზიარებს თავისუფლების, დემოკრატიის, ადამიანის უფლებების საერთო ღირებულებებს.

დენ სიაოპინის რეფორმებს 70-იან წლებში ორატორიული შედეგები და დაძაბულობა მოჰყვა ორი ქვეყნის ურთიერთობებში. ჩინური მხარის მთავარ პრობლემას წარმოადგენდა „ღია ეკონომიკის“ რეფორმის პოლიტიკური მხარე, კერძოდ კი, ჩინელებს სურდათ ეკონომიკურ რეფორმირებას არ მოჰყოლოდა პოლიტიკური რეფორმირება, რაც კომუნისტური პარტიის პოზიციებს შეარყევდა. შესაბამისად, ჩინურმა პოლიტიკურმა ელიტამ დაიწყო იდეოლოგიური გაძლიერება ეროვნული ინტერესების დაცვის ხარჯზე, სადაც იაპონიის როლს (უარყოფითი) განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმო ისტორიულ საკითხებთან დაკავშირებით, რაც ბუნებრივია იაპონური მხარის უკმაყოფილებას იწვევდა. 1978 წლის 12 აგვისტოს დაიდო „მშვიდობის და

მეგობრობის“ ტრაქტატი, რომლის მიხედვით, ჩინეთი და იაპონია პასუხისმგებლობას იღებდნენ, რომ განავითარებდნენ მეგობრულ და მშვიდობიან პოლიტიკას და პირობას დებდნენ, რომ გადაჭრიდნენ სადავო საკითხებს მუქარის ან სამხედრო ძალის გამოყენების გარეშე და შეიმუშავებდნენ ეკონომიკური და კულტურული განვითარების საერთო გეგმას. ასევე, ვალდებულებებს იღებდნენ, რომ აზია-წყნარი ოკეანეთის რეგიონში არ აწარმოებდნენ ჰეგემონიურ პოლიტიკას მესამე რანგის (Third Countries) ქვეყნების მიმართ. დადებული ხელშეკრულებამ ახალი ბიძგი მისცა ჩინეთ-იაპონიის პოლიტიკურ, ეკონომიკურ და კულტურულ ურთიერთობებს. 1980-იან წლებში, იაპონია ეკონომიკურად ყველაზე განვითარებული და ძლიერი აზიური ქვეყანა იყო, რამაც განაპირობა იაპონელთა როლი ჩინეთის ეკონომიკური განვითარების და მოდერნიზაციის პროცესში. შესაბამისად, ჩინეთისთვის იაპონია იქცა ნომერ პირველ უცხოურ ქვეყნად კაპიტალის და სესხების მოძიების კუთხით. გარდა ამისა, იაპონია ასრულებდა „ხიდის“ ფუნქციას ჩინეთის დასავლეთის კაპიტალისტურ სამყაროსთან შეკავშირებაში და ხელს უწყობდა ჩინეთის „ღია ეკონომიკურ პოლიტიკას“. მიუხედავად მიღწეული ეკონომიკური შედეგებისა ორ ქვეყანას შორის, გეოპოლიტიკური თვალსაზრისით იაპონია რჩებოდა ჩინეთის ეროვნული უსაფრთხოებისთვის ერთ-ერთ საშიშროებად (ჩინეთის პოზიცია, გამოწვეული მეორე მსოფლიო ომის დროს მიყენებული ტრავმით), რადგან იაპონიას სურდა მეორე მსოფლიო ომში განცდილი მარცხის მიუხედავად, შეენარჩუნებინა აღმოსავლეთ აზიის მონიწილე ქვეყნის პოზიცია ჩინეთთან ერთად.

კვლავ აქტუალურად რჩებოდა მეორე მსოფლიო ომის დროს მიყენებული ზარალის თემა იაპონიასა და ჩინეთს შორის. მართალია ჩინეთს 1972 წელს ოფიციალურად არ მოუთხოვია ომით გამოწვეული ზარალის ანაზღაურება, თუმცა ელოდნენ რომ იაპონია საკუთარი ინიციატივით გამოიჩინდა გულისხმიერებას.

1972 წელს პეკინში ვიზიტისას, იაპონიის პრემიერმა ტანაკამ სიტყვიერად გამოხატა ღრმა მწუხარება იაპონიის ჩადენილი ქმედების გამო, რომელიც ჩინელი ხალხს მიაყენა „უიღბლო პერიოდში“. მსგავსმა პოზიციამ უკმაყოფილება გამოიწვია ჩინელების მხრიდან, რადგან ისინი ოფიციალურ ბოდიშს ელოდნენ. ჩინეთის შეუვალი პოზიცია გახლავთ იაპონიის მიერ სრული პასუხისმგებლობის აღება ჩადენილი დანაშაულის მიმართ. თუმცა, ჩინეთი პარალელურად ზრუნავდა რეალურად ურთიერთობების გაუმჯობესებაზე ორ ხალხს შორის, რომელიც 1972 წლის კომუნიკის მეხუთე მუხლის მიხედვით განსაზღვრა:

„ჩინეთის მთავრობა აცხადებს უარს იაპონიის ომით გამოწვეული ზარალის ანაზღაურებაზე (კომპენსაციაზე), რადგან ეს ყოველივე ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის და იაპონიის მეგობრობის

ინტერესებშია“.

ასევე ჩინური მხარის პრინციპული მოთხოვნაა, რომ *„იაპონიამ სრულად აიღოს პასუხისმგებლობა იმ უდიდესი მიყენებული ზარალისთვის, რომელიც მიაყენა ომის დროს ჩინელ ხალხს“.*

შემდგომ წლებში ჩინეთის კაპიტალისტურ ბაზრზე შესვლით დაიწყო პერმანენტული დაკნინება და კრიტიკა კომუნისტური იდეოლოგიისა. ჩინეთის მთავრობა, საკუთარი საშინაო პოზიციების გასამყარებლად, შეუდგა ირიბად ეროვნულ იდეოლოგიის ხელშეწყობას, რომელიც ჩინეთს გამოხატავდა, როგორც იაპონიის მილიტარიზმის მსხვერპლ ქვეყნად, რომელიც არიდებდა თავს ბოდიშის მოხდას.

პირველი ანტი-იაპონური მანიფესტაციები დაიწყო 1985 წლის 15 აგვისტოს, როდესაც იაპონიის პრემიერმა ნაკასონე იასუჰირომ პატივი მიაგო იასუკუნის მემორიალურ სალოცავზე, იაპონელ სამხედროს ტოჯო ჰიდეკის ხსოვნას. ამ ყოველივემ, დიდი საპროტესტო ტალღა გამოიწვია ჩინელებში, რადგან მათთვის მემორიალზე ომის დამნაშავეების სახელებიც არის გამოსახული და ჩინელების აზრით, ერთ-ერთი მათგანია ზემოთ ხსენებული სამხედრო.

იაპონიის იმპერატორ აკიჰიტოს ვიზიტი 1992 წელს ჩინეთში, უნდა ყოფილიყო ორ აზიურ გიგანტ ქვეყანას შორის ურთიერთობების გაუმჯობესების სიმბოლო. პოზიტიურად შეხვდა ჩინეთის მთავრობა იმპერატორის ვიზიტს და დასძინეს, რომ ეს ვიზიტი წარსული სადავო საკითხის გადაჭრის ხელშეწყობა იქნება შეიძლება ყოფილიყო. თუმცა, იმპერატორის პოზიცია არ იყო მკაფიო „ორ ქვეყნის დიდი ისტორიის განმავლობაში იყო უიღბლო პერიოდში, როდესაც იაპონიამ ჩინელ ხალხს დიდი ზიანი მიაყენა, რის გამოც დიდ მწუხარებას გამოვთქვამ“. ჩინელების ამ განცხადებას მოჰყვა დიდი უკმაყოფილება, რადგან ისტორიულ მოვალეობად მიიჩნევენ იაპონიის ოფიციალურ ბოდიშს ღირსების აღსადგენად.

თუმცა იაპონიის იმპერატორის ვიზიტის შემდეგ ორ ქვეყანას შორის ეკონომიკური ურთიერთობები კიდევ უფრო გაღრმავდა. 1993-დან 2003 წლამდე იაპონია ჩინეთის მთავარი სავაჭრო პარტნიორი გახდა. მიუხედავად სადავო საკითხებისა, საერთო ჯამში 1972-1992 წლებში მიღწეული შედეგები პოზიტიურად ითვლება ორ ხალხს შორის ურთიერთობებში.

1990-იანი წლებიდან მოყოლებული ჩინეთი ინარჩუნებს ერთ-ერთ უმაღლესი განვითარების მაჩვენებელს მსოფლიოში. რასაც ლოგიკურია თან სდევს საერთაშორისო დისკუსია მზარდი ჩინეთის შესაძლებლობების მიმართ, თუ რა შედეგი შეიძლება მოიტანოს ამ ყველაფერმა, როგორც რეგიონალური, ისე საერთაშორისო სტაბილურობის კუთხით. ჩინეთის ეკონომიკურ ზრდას ბუნებრივია მისი სამხედრო გაძლიერებაც თან სდევს, რამაც დიდი ალბათობით საფრთხე უნდა შეუქმნას რეგი-

ონალურ და საერთაშორისო უსაფრთხოებას (იაპონელების აზრით). ჩინელების აზრით, კონცეფცია „China Threat“ შეთხზულია აშშ-იაპონიის აზია-წყნარი ოკეანეთის რეგიონის სტრატეგიული ინტერესებიდან გამომდინარე. აშშ-იაპონიის სტრატეგიული ინტერესები კი ჩინეთისთვის ეროვნული უსაფრთხოების კუთხით საფრთხის შემცველია, რადგან ჩინეთი იაპონიას კვლავ მეორე მსოფლიო ომის ქვეტექსტით აღიქვამს. მიუხედავად იმისა, რომ ჩინეთმა იცის, რომ აშშ-ს აქვს იაპონიის საგარეო პოლიტიკაზე ზეგავლენის მოხდენის ბერკეტი, რომელიც 1952 წლის აშშ-იაპონიის ორმხრივი უსაფრთხოების შესახებ ხელშეკრულებით განისაზღვრა, პეკინი მაინც საფრთხედ მიიჩნევს ამ ორი ქვეყნის სამხედრო თანამშრომლობას. ჩინელების აზრით „China Threat Theory“ იაპონური ნარატივია და მიზნად ისახავს იაპონიის შეიარაღების ზრდას, და მისი მთავარი მოკავშირის მეშვეობით (აშშ) განთავისუფლდეს იაპონიის კონსტიტუციის მე-9-ე მუხლისგან, რათა არა მხოლოდ სტრატეგიული ფუნქცია დაიბრუნოს აზიის რეგიონში, არამედ მეოცე საუკუნეში ჩადენილი დანაშაულებებზე პასუხისმგებლობა მოიხსნას.

1996 წლის 17 აპრილს ერთობლივი დეკლარაციის (Japan-U.S. Joint Declaration on Security Alliance for the 21st century) მიხედვით, რომელიც აშშ-იაპონიის უსაფრთხოებას ეხება და 1997 წლის აშშ-იაპონიის ერთობლივი სახელმძღვანელო თავდაცვის შესახებ (The Guidelines for Japan-U.S. Defence Cooperation), გახდა ფუნდამენტური ცვლილებების მომტანი ორი ქვეყნის ურთიერთობებში, ცივი ომის შემდეგ. აშშ იაპონიას აღიქვამს რეგიონში როგორც „თანაბარუფლებიან პარტნიორს“, და რომელთანაც ერთად ითავსებს საერთო პასუხისმგებლობებს რეგიონის უსაფრთხოების კუთხით. იაპონია, ამერიკის გლობალური პოლიტიკის განხორციელების სანაცვლოდ, სტრატეგიული პარტნიორობისთვის მიიღებს ამერიკელების მხრიდან იაპონიის მუდმივ მხარდაჭერას, მანამ სანამ, ამომავალი მზის ქვეყანა გაეროს უშიშროების მუდმივი წევრი არ გახდება. დოკუმენტის მიხედვით, იაპონია უფლებას აძლევს ამერიკელებს წვდომას საკუთარ სამხედრო ბაზებზე, ზრდის მის ლოგისტიკურ როლს და ერთობლივად ითანამშრომლებენ ბალისტიკური რაკეტების თავდაცვითი სისტემის გასაუმჯობესებლად.

ჩინეთმა აშშ-იაპონიის ქმედების საპასუხოდ შეიმუშავა ახალი თავდაცვითი კონცეფცია (*New Security Concept*). თუმცა, ჩინურ მხარეს რაიმე ახალი არ გამოუგონია, არამედ მცირე მოდიფიკაცია განახორციელა წინა თავდაცვითი კონცეფციის. ძირითადი არსი ახალი გეგმის ეყრდნობა მშვიდობიანი და სტაბილური გარემოს შენარჩუნებას და განვითარებას. ხოლო, ურთიერთპატივისცემა ქვეყნებს შორის, ეყრდნობა კონფუციანურ ღირებულებებს და ჩინეთის კონსტიტუციის საგარეო პოლიტიკის 5 ძირითად პრინციპს:

- სუვერენიტეტის და ტერიტორიული მთლიანო-

ბის პატივისცემა

- არა აგრესიულ ქმედებას
- არანაირი ჩარევა სხვა ქვეყნების შიდა საკითხებში
- ქვეყნებს შორის თანაბარუფლებიანობა
- მშვიდობიანი თანაცხოვრება

ახალი თავდაცვითი კონცეფციის მიზანი, ასევე, არის მეტი ინტენსიურობით საერთაშორისო არენაზე ჩართვა, რათა მოხდეს ჩინეთის სტრატეგიული ინტერესების დაცვა (კომუნისტური პარტიის და შიდა უსაფრთხოების, განვითარების და ეკონომიკური ზრდის, სუვერენიტეტის და ტერიტორიული მთლიანობის დაცვა).

პეკინი ცდილობს ჯანსაღი ორმხრივი ურთიერთობების ხელშეწყობას დიდ სახელმწიფოებს შორის, რომლებიც პასუხისმგებლები არიან საერთაშორისო უსაფრთხოებაზე, რათა დასტაბილურდეს ურთიერთობა აშშ-იაპონიასთან, რომელიც არამხოლოდ ჩინეთის ეროვნულ ინტერესებს, არამედ რეგიონის და მსოფლიოს სტაბილურობას შეუწყობს ხელს.

ჩინეთ-იაპონიის ურთიერთობებში, იყო ინდივიდუალური მცდელობებიც სიტუაციის გამოსასწორებლად, ე.წ. „Smile Diplomacy“-ის მეშვეობით პეკინი ცდილობდა ტოკიოსთან ორმხრივი ურთიერთობების ნორმალიზებას, თუმცა უშედეგოდ, რადგან ანტი-იაპონური განწყობა ჩინელ ხალხში საკმაოდ მაღალია, რომელიც ერთ-ერთი ძირითადი შემაკავებელი ფაქტორია ვითარების დასტაბილურების კუთხით.

2005 წელს აშშ-იაპონიამ განსაზღვრეს მათი სტრატეგიული თანამშრომლობის პრიორიტეტები (1996 წლის შემდეგ პირველად). ორი უმთავრესი განსახილველი თემა იყო ჩრდილოეთ კორეის პრობლემატიკა და ჩინეთის მზარდი სამხედრო შეიარაღება. პირველის შემთხვევაში, საუბარი იყო თუ რა მეთოდებით უნდა მიღწეულიყო შეთანხმება ბირთვული განიარაღების შესახებ ჩრ.კორეელების მოლაპარაკებებზე დაყოლიება, ხოლო ჩინეთის შემთხვევაში მთავარი პრობლემა იდგა ჩინეთის სამხედრო შეიარაღების გაუმჭვირვალებასთან დაკავშირებით.

2007 წელს ჩინეთის პრემიერ მინისტრის, ვენ ძიაბაოს, ვიზიტი იაპონიაში არ გამოდგა წარმატებული და ნაყოფიერი ორ ქვეყანას შორის ურთიერთობების გასაღებლად. თუმცა, სიტყვიერი შეთანხმება მოხდა ორი პირის მიერ, რომ მზადყოფნას გამოთქვამენ მეოცე საუკუნეში განვითარებული მოვლენების საერთო ინტერპრეტირების მისაღწევად (დღემდე უშედეგოდ). რადგან, ორი ქვეყნის განათლების სისტემის მიხედვით სასკოლო სასწავლო პროგრამაში სხვადასხვაგვარად ხდება ფაქტების ასახვა.

2007 წელს ჩინეთის ნომერ პირველი საექსპორტო ბაზარი გახდა აშშ. ეკონომიკური წარმატების პარალელურად ხდება (დღემდე) ჩინეთის არმიის

მოდერნიზაცია, განსაკუთრებით საზღვაო სამხედრო ფლოტის (ავიამზიდები, საჰაერო ძალები), რომლებიც იაპონიის საზღვაო აკვატორიის ირგვლივ ინტენსიურად პატრულირებენ, რაც ტოკიოს მხრიდან შეშფოთებას იწვევს.

2010 წლის ახალი „The Guidelines for Japan-U.S. Defense Cooperation“ მიხედვით, აქცენტი გაკეთდა ჩინეთის მხარე შეიარაღებაზე, რომელიც მათი აზრით, პირდაპირ ეჭვქვეშ აყენებს რეგიონულ და საერთაშორისო უსაფრთხოების დღის წესრიგს. აგრეთვე, ჩინეთ-იაპონიას შორის დღემდე გადაუჭრელი რჩება სენკაკუს (დიაოიუ ჩინეთისთვის) კუნძულების სადაო ტერიტორიების პრობლემატიკა.

ჩინეთის უკანასკნელი წლების ფენომენალური წარმატებები პირდაპირ აისახება მის საგარეო პოლიტიკაზე კერძოდ კი აშშ-იაპონიის სტრატეგიული თანამშრომლობაზე. დასავლეთის მხრიდან ეკონომიკური და სამხედრო სანქციები თითქმის პერმანენტულ ხასიათს იძენს ჩინეთის მიმართებაში, ხოლო თავის მხრივ, ჩინეთი თავდაჯერებულად აგრძელებს თავისი ფუნდამენტური ეროვნული ინტერესების დაცვას, განსაკუთრებით ტაივანის, სამხრეთ და აღმოსავლეთ ჩინეთის ზღვის სადავო ტერიტორიების მიმართებაში. თავის მხრივ, ჩინეთი ცდილობს არ ჩაერიოს ისეთ საერთაშორისო საკითხებში სადაც მისი ეროვნული ინტერესები არ არის.

2009 წლის აშშ-ჩინეთის საერთო დეკლარაციის მიხედვით, ჩინეთის მიერ მოხდა დეფინიცია საკუთარი მთავარი ინტერესების (core interests), რომელიც ეხება მიმდინარე სახელმწიფო სისტემის და სტრუქტურის დაცვას (კომუნისტური პარტიის), ეროვნულ უსაფრთხოებას, სუვერენიტეტს, ტერიტორიულ მთლიანობას, სტაბილურ და განგრძობით ეკონომიკურ და საზოგადოებრივ განვითარებას. ასევე, ხელახლა ხაზი გაესვა ჩინეთის სტრატეგიულად და პოლიტიკურად მნიშვნელოვან საკითხებს ტაივანის და დიაოიუ/სენკაკუს (Diaoyu/Senkaku) სადავო ტერიტორიების მიმართ, რომელიც ჩინეთს იაპონიასთან აქვს.

2013 წელს პეკინმა მიიღო ახალი დოკუმენტი აღმოსავლეთ ჩინეთის ზღვის საიდენტიფიკაციო საჰაერო ზონის შესახებ (Air Defense Identification Zone-ADIZ), რომლითაც განსაზღვრა თავისი სტრატეგიული ინტერესები კონკრეტული რეგიონის მიმართ. ახალი გადაწყვეტილებით ნებისმიერი სახის საჰაერო საშუალებას (სამხედრო-სამოქალაქო) ევალება წარუდგინოს შესაბამისი უწყებებს (ჩინეთის) მისი ფრენის მიმართულება და მიზანი. ჩინეთის ეს სვლა განპირობებულია აშშ-იაპონიის მეორე მსოფლიო ომის შემდგომი შეთანხმების საპირწონედ, რომელიც განსაზღვრავს ორი ქვეყნის მიერ საჰაერო სივრცის შესახებ კონტროლს, რომლის დაფარვის ზონას მოიცავს აღმოსავლეთ ჩინეთის ზღვის სადავო ტერიტორიებიც. ჩინეთის ეს ქმედება აღიქმება ასევე იაპონიის მთავრობის 2012 წლის გადაწყვეტილების საპასუხოდ, დიაოიუ/სენკაკუს

კუნძულების ოფიციალურ მიერთებასთან დაკავშირებით.

2014 წელს შინძო აბე მიიღო გადაწყვეტილება (აშშ-ს უშუალო თანხმობით, *ნებართვა*) იაპონიის კონსტიტუციის მეცხრე მუხლის რეინტერპრეტაციის, რომლის მიხედვითაც იაპონიას შეუძლია შეიარაღებული ძალების გაზრდა თავდაცვითი მიზნებისთვის.

პარალელურ რეჟიმში ჩინეთის მთავრობის პრიორიტეტად რჩება „*fu guo, qiang bing*“ ანუ „მდიდარი ქვეყანა, ძლიერი შეიარაღება“, რომლის განხორციელებისთვის ჩინეთი ძალისხმევას არ იშურებს, რათა მისი ეროვნული უსაფრთხოების დაცვა მოახერხოს.

უკანასკნელი ვიზიტი ორი ქვეყნის ლიდერებს, სი ძინპინსა და შინძო აბეს, შორის 2018 წლის 26 ოქტომბერს გაიმართა პეკინში, ჩინეთ-იაპონიის მშვიდობის და მეგობრობის შესახებ ხელშეკრულების ხელმოწერის (1978) 40 წლისთავის აღსანიშნავად. მხარეებმა აღნიშნეს ორმხრივი ურთიერთობების მნიშვნელობა, როგორც სტრატეგიული ისე ეკონომიკური კუთხით, რათა აზიის რეგიონის სტაბილურობის და უსაფრთხოების ეფექტური დაცვა მოხდეს. განსაკუთრებით აღსანიშნავია შინძო აბეს ინიციატივა, რომელმაც თავის ჩინელ კოლეგას შესთავაზა ახალი *ეპოქის* დაწყების მიზნით ორი ქვეყანას შორის, რომელიც ითვალისწინებს „მეტოქემობის ჩანაცვლებას ორმხრივი კოორდინაციით“ (transform competition into coordination). იაპონიის პრემიერმა Belt & Road Initiative-ას პერსპექტიული უწოდა და დასძინა, რომ იაპონია გამოთქვამს მზადყოფნას ჩინეთთან თანამშრომლობის ამ პლატფორმის კუთხითაც, რათა უკეთესად მოხდეს მესამე რანგის ქვეყნების პროექტში ჩაბმა.

ჩინეთის ორი ინიციატივა („Smile Diplomacy“ 1998, „New Thinking“ 2004) ორი ქვეყანას შორის ურთიერთობების გასაუმჯობესებლად უნაყოფო გამოდგა. ახლა იაპონიის ჯერი დადგა. ექსპერტების აზრით, ჯანმრთელობის მდგომარეობის გაუარესების გამო გადამდგარ პრემიერ შინძო აბეს ინიციატივაც ნაკლებად რეალისტური იყო მისი განხორციელების კუთხით, რადგან სადავო საკითხები ორი ქვეყანას შორის მოცულობითია და საკმაოდ მწვავე. თავის მხრივ, იაპონიის ახალი პრემიერ მინისტრის იოშიჰიდე სუგას არჩევაც არ მოასწავებს გარდამტეხი ცვლილებების დასაწყისს ჩინეთთან პოლიტიკური ურთიერთობის გაღრმავების მხრივ. თუმცა ტოკიო და პეკინი ითვალისწინებენ ფაქტს, რომ მათი სტაბილური და მშვიდობიანი ურთიერთობები პირდაპირ კავშირშია რეგიონალური და საერთაშორისო უსაფრთხოებისთვის. ორი ქვეყნის ურთიერთობების კონფიგურაცია, დღეის მიხედვით, შეიძლება დახასიათდეს, როგორც „*hot economics, cold politics*“. ჩინეთს და იაპონიას საკმაოდ მჭიდრო ეკონომიკური ურთიერთობები აკავშირებთ, მათი სავაჭრო ბრუნვა 2019 წლის მონაცემებით **303 მილიარდ აშშ დოლარს** აღემატება, თუმცა მათთვის (განსაკუთ-

რებით ჩინეთისთვის) პოლიტიკური ასპექტებია პრიორიტეტული, ტერიტორიული მთლიანობის და რეგიონალური უსაფრთხოების კუთხით. ასევე, გადაუჭრელი პრობლემა იაპონიის იმპერიის მიერ ჩადენილი სამხედრო დანაშაულის ოფიციალურად არ აღიარების, რომელიც ჩინეთისთვის ღირსების საკითხად იქცა. ჩინეთ-იაპონიის მეტოქეობა ვრცელდება, როგორც მეკონგის რეგიონის ქვეყნებთან მიმართებაში, ასევე აფრიკის კონტინენტის, არაბული სამყაროს მიმართ და სხვა. ეს მათი საერთაშორისო არენაზე, ჩინეთ-იაპონიის ცივი ომის შემდგომი, მოქმედების ჩვეულებრივი დღის წესრიგია. იმისდა განსხვავებით, რომ ორივე ქვეყანას სხვადასხვა ინტერესები აქვთ, შესაბამისად ტაქტიკაც განსხვავებული აქვთ კონკრეტული რეგიონის ქვეყნების მიმართ. ჩინეთი ორიენტირებულია წმინდა სავაჭრო ურთიერთობებზე და პოლიტიკურ ურთიერთობათა ჰარმონიაზე (სუვერენიტეტის და ტერიტორიული მთლიანობის ურთიერთპატივისცემა, ტაივანის არ აღიარების პოლიტიკა), ხოლო იაპონია გამომდინარე იქიდან რომ დიდად ჩამორჩება ჩინეთს ეკონომიკური საინვესტიციო შესაძლებლობით და არის სანდო პარტნიორი აშშ-ის, ცდილობს მოიზღოს „კეთილი სამართლის“ როლი და მესამე რანგის ქვეყნების სოციალური, განათლების, ინფრასტრუქტურული და ადამიანის უფლებების კუთხით განვითარებას ჰპირდება, რათა მიაღწიოს მეორე მსოფლიო ომის შემდგომ მიზანს (ოცნებას), ჩამოიშოროს შელახული

რეპუტაცია და გახდეს სრულუფლებიანი გლობალური მოთამაშე საერთაშორისო არენაზე და უშიშროების მუდმივი წევრი (აშშ-სთან 1996 წელს დადებული ხელშეკრულების მიხედვით, აშშ-ს პირობა იაპონელებს სტრატეგიული პარტნიორობისთვის). თავის მხრივ სი ძინპინის მეთაურობით ჩინეთმა არნახულ წარმატებას მიაღწია და სრულ კონცენტრაციას ახდენს ქვეყნის სამომავლო განვითარების კუთხით (ეკონომიკური, პოლიტიკური, სამხედრო, ენერგო და სხვა) მიუხედავად ყველა წინააღმდეგობებისა, რომელიც მას ხვდება დასავლეთისგან. პოლიტიკური პროცესები განვითარებას ჩვეულ დაძაბულ რეჟიმში გრძელდება, მიუხედავად იმისა, რომ ეკონომიკური ურთიერთობები წინ მიიწევენ. ჩინეთის მოკავშირე საერთაშორისო არენაზე აშშ-ს გლობალური პოლიტიკის წინააღმდეგ არის რუსეთის ფედერაცია, ხოლო იაპონიის აშშ-ი, იმ განსხვავებით რომ იაპონია იმის მიუხედავად, რომ ფორმალურად სტრატეგიულ პარტნიორად მოაიზრება, რეალურად რჩება ამერიკის ხელქვეითად ვიდრე მოკავშირედ (მეორე მსოფლიო ომის დროს განცდილი მარცხის შედეგად განვითარებული მოვლენებისდაგამო). სი ძინპინს არაერთხელ დაუფიქსირებია საჯაროდ აზრი ჩინეთის ეროვნული ინტერესების მიმართ, როგორც აშშ-თან ოფიციალური შეხვედრებისას ასევე საერთაშორისო თანამეგობრობის წინაშე, რომ ჩინეთი მის ტერიტორიულ მთლიანობას არავითარ შემთხვევაში არ დათმობს.

წყაროები:

- 1 <http://italian.cri.cn/chinaabc/chapter4/chapter40302.htm>
- 2 <https://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/china/joint72.html>
- 3 https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/t1607791.shtml
- 4 <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3103110/china-japan-relations-new-prime-minister-yoshihide-suga-agrees>
- 5 <https://tradingeconomics.com/japan/exports/china>
- 6 <https://tradingeconomics.com/japan/imports/china#:~:text=Japan%20imports%20from%20China%20was,COMTRADE%20database%20on%20international%20trade>
7. Diplomatic Bluebook 2018, Ministry of Foreign Affairs, Japan
8. Ilaria Lezzi, *Le relazioni sino-giapponesi dal secondo dopoguerra ad oggi: tra sicurezza nazionale ed instabilità regionale*, 2016